

УДК 322:355.1(477)

ВЛАДИЧЕНКО ЛАРИСА,*кандидат філософських наук, докторант філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СВЯЩЕНСТВА (КАПЕЛАНСТВА) У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

У процесі військово-релігійного співробітництва між Збройними силами України (ЗСУ) та духовенством виділено два періоди: від 1992 р. до 2008 р. і від 2008 р. до сьогодні. У першому періоді спостерігається налагодження співпраці релігійних інституцій з армією; після 2000 р. несистемна діяльність церков і релігійних організацій поступово набуває консолідованої міжконфесійної співпраці в наведеному контексті. Другий період можна охарактеризувати як період консолідованої співпраці церков та релігійних організацій із ЗСУ та дієвої співпраці із Міністерством оборони України, а також налагодження партнерських відносин між армією та релігійними організаціями.

Ключові слова: *душпастирство; військове священство; капелани; Збройні сили України; військово-вослужбовці; релігійні організації.*

Постановка проблеми. Одним із актуальних питань державно-релігійного комплексу в Україні є питання співпраці військових та релігійних інституцій. Зауважимо, що як церква, так і армія користуються в українському суспільстві достатньо високим рівнем довіри, який посилюється внаслідок того, що церква стала миротворцем у розв'язуванні останньої політичної кризи, а армія, навпаки, не брала участі в придушенні громадянських виступів.

Як зазначає у своєму дослідженні С. Сьомін, "за результатами соціологічних досліджень, які проводилися в Україні службою SOСIS-Gallup протягом останніх чотирьох років, найвищою довірою громадян користуються такі інституції як армія й церква (ступінь довіри до них населення становить 39% і 52% відповідно)" [6, с. 99]. Таким чином, констатуючи високий рівень громадської довіри до релігійних і військових інституцій, актуалізуємо питання щодо їх взаємодії й співробітництва в незалежній Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Питання співпраці українських церковних та військових інституцій у своїх дослідженнях аналізували вітчизняні науковці В. Бондаренко, М. Васін, С. Здюрок, В. Єленський, Ю. Калниш, Р. Коханчук, С. Лисенко, Ю. Решетніков, С. Сьомін, О. Уткін та інші. У статті ми зосереджуємо увагу на комплексному дослідженні проблеми впровадження військових капеланів у Збройних силах України. Означена проблематика недостатньо висвітлена в сучасних релігієзнавчих дослідженнях.

Метою статті є дослідження процесу впровадження в Збройні сили України військового капеланства в період від початку незалежності до сьогодні. Для досягнення означеної мети необхідно виконати такі завдання: визначити періоди військово-релігійного співробітництва в незалежній Україні; надати характеристику кожному з визначених періодів; виокремити проблемні моменти в процесі впровадження інституту військового капеланства в Збройні сили України (далі - ЗСУ); окреслити рекомендації щодо вирішення існуючих проблемних моментів указанного процесу.

Виклад основного матеріалу. Норми чинного законодавства України передбачають забезпечення права

на релігійну свободу для військовослужбовців. Наприклад, це право зафіксоване у ст. 21 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації", ст. 17 Закону України "Про Збройні сили України" та ст. 6 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Повноцінне забезпечення права релігійної свободи для військовослужбовців включає, серед іншого, відвідування культових будівель, участь у релігійних обрядах та ритуалах. Для представників військових формувань складність реалізації цього права полягає в тому, що останні є закритими структурами із чітко регламентованим внутрішнім розпорядком.

У цьому контексті на початку незалежності України склалася така ситуація, що вищезокреслене право для військовослужбовців було проголошено на законодавчому рівні, однак не існувало нормативно-правової бази, яка б регламентувала механізм його забезпечення.

У незалежній Україні постало питання щодо практичного способу реалізації передбаченого чинним законодавством права для військовослужбовців у задоволенні ними релігійних потреб. Як наслідок, серед зацікавлених кіл (релігійна та військова спільнота) у першій половині 90-х років ХХ ст. розпочалося обговорення цього питання. Зауважимо, що серед зацікавлених сторін чітко виділяються прихильники й противники ідеї присутності представників церков і релігійних організацій на території військових частин. Одна частина прихильників відстоює ідею введення інституту капеланства в структуру ЗСУ, інша говорить про співпрацю на рівні військових частин та представників церков і релігійних організацій.

Аргументи противників ідеї присутності представників релігійних організацій в структурі ЗСУ в більшості зводяться до такого: норми чинного законодавства визначають чітке відокремлення церкви, релігійних організацій та держави; до компетенції державних функцій не входить забезпечення задоволення релігійних потреб військовослужбовців (п. 4 ст. 6 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"); у релігійному середовищі немає міжрелігійної конструктивної співпраці. Інакше кажучи, представники цієї групи наполягають на тому, щоб військо-

вослужбовці задовольняли свої релігійні потреби поза військовими частинами.

Вищезазначені аргументи та відсутність чіткого механізму військово-релігійного співробітництва, а також реальний стан міжконфесійної ситуації в Україні завадив прийняттю рішення щодо впровадження інституту військового капеланства в ЗСУ на початку 1990-х років. "Саме побоювання перенесення міжцерковних чвар на армійський ґрунт виявилось вирішальним у мотивуванні Міністерства оборони України: у 1993 р. воно визнало введення інституту капеланів передчасним" [2].

Безпосередню співпрацю церков і релігійних організацій із ЗСУ можна поділити на два періоди: з 1992 р. до листопада 2008 р. та з листопада 2008 р. до сьогодні. Охарактеризуємо ці означені періоди.

Перший період (з 1992 р. до листопада 2008 р.) - це період становлення й налагодження співпраці церков і релігійних організацій із військовими частинами. До 2000 р. означена співпраця мала безсистемний та спорадичний характер, після 2000 р. вона стає більш консолідованою та міжконфесійною.

У першу чергу зацікавленими в налагодженні вказаної співпраці були представники таких релігійних конфесій та напрямів: православні, католики, баптисти, лютерани, адвентисти, мусульмани.

Представимо думку деяких офіційних представників церков, які зацікавлені в релігійно-військовому співробітництві. Наприклад, колишній голова Української греко-католицької церкви, верховний архієпископ Любомир Гузар зазначає: "Оскільки військовослужбовець, з огляду на свої обов'язки, не має можливості вільно брати участь у релігійних обрядах і релігійному вихованні, командування зобов'язане Конституцією йому це забезпечити на місці служіння. ... Збройні сили без релігійної обслуги значно обмежують мораль і моральність своїх службовців" [Цит. за: 7, с. 102]. Голова Синодального відділу із взаємодії зі Збройними силами та іншими військовими формуваннями України митрополит Львівський і Галицький Августин (Маркевич) підкреслює, що "Присутність представників церкви в Збройних силах України, безумовно, необхідна. ... Представники церкви можуть займатися у війську не лише духовною роботою, але й брати участь у патріотичному вихованні, культурно-просвітницькій роботі, сприяти змістовному використанню воїнами вільного часу" [Цит. за: 7, с. 100].

Зауважимо, що результати соціологічних опитувань показують достатньо високий відсоток підтримки представниками релігійних організацій ідеї військово-релігійного співробітництва. "Опитування, яке було проведене в 1992 р. Інститутом соціології НАН України серед священно- і церковнослужителів, по виборці, репрезентативній для професійної фігурації країни, виявило таке їх ставлення до праці в армії. Майже 80% кліриків вважають присутність пастиря-вихователя в Збройних силах надзвичайно корисною" [2].

Упродовж вищезазначеного періоду зацікавлені у військово-релігійному співробітництві церкви та релігійні організації підписують відповідні угоди про співпрацю із конкретними структурами військових формувань та назначають уповноважених осіб, відповідальних за розвиток такої співпраці. Одними з перших таких релігійних організацій, які розпочали співпрацю із підписанням угод із військовими частинами на початку незалежності України, були Українська греко-католицька церква та Українська православна церква.

Така співпраця в першій половині 1990-х років минулого століття найактивніше проходила в Західному регіоні України, що пов'язано (як уже зазначалося ви-

ще) із найбільшим відсотком зосередження тут релігійної мережі України.

Зокрема, саме тут була вперше започаткована капеланська практика у військовій структурі незалежної України. Наприклад, "у штабі Прикарпатського військового округу був започаткований експеримент: на посаду провідного наукового співробітника Науково-дослідної лабораторії соціально-психологічної служби округу влітку 1992 року був призначений греко-католицький священник о. Володимир Сичак, який фактично виконував функції гарнізонного капелана ... Експеримент тривав до 2000 року" [4, с. 22]. Також відбувалася робота щодо напрацювання нормативної бази. Зокрема, у Прикарпатському військовому окрузі було підготовлено проект "Правил духовного опікування в Збройних силах України на першому етапі організації капеланської служби", який у подальшому послужив основою для розроблення Концепції душпастирської опіки в Збройних силах України.

У зазначений період знову ж таки в Західному регіоні в 1994 р. відбулося створення консультативно-дорадчого органу в співпраці зі Збройними силами України - Міжцерковної ради з питань душпастирської роботи в збройних формуваннях України. Безпосередньо до складу Міжцерковної ради з питань душпастирської роботи в збройних формуваннях України ввійшли уповноважені представники від Української православної церкви Київського патріархату, Української православної церкви Московського патріархату, Української автокефальної православної церкви, Української греко-католицької церкви та Церкви адвентистів сьомого дня. У контексті утворення першого вищезазначеного міжконфесійного об'єднання українські релігієзнавці С. Здіюрук та В. Яремчук зазначають, що "відбулася спроба ... створити постійний консультативний орган різних конфесій у справі душпастирства в Збройних силах України" [Цит. за: 6].

Зауважимо, що в середині 1990-х років релігійні організації знаходилися на стадії розвитку в нових державотворчих умовах, релігійне середовище характеризувалося високим ступенем конфліктності та, що було визначальним, не спостерігалось консолідованої співпраці серед релігійних організацій. Ураховуючи це, зауважимо, що діяльність вищезазначеного консультативно-дорадчого органу не дала плідного результату.

З 1999 р. до 2006 р. у внутрішній структурі церков та релігійних об'єднань утворюються організаційні підрозділи співпраці із силовими структурами. Зокрема, це Синодальне управління Української православної церкви по взаємодії зі Збройними силами та іншими військовими формуваннями України; Синодальне управління духовно-патріотичного виховання Української православної церкви Київського патріархату у зв'язках зі Збройними силами та іншими військовими формуваннями України; Департамент патріаршої курії Української греко-католицької церкви в справах душпастирства силових структур України.

В інших зацікавлених у військово-релігійній співпраці релігійних організаціях відповідальними за душпастирську опіку військовослужбовців та співпрацю з Міністерством оборони України призначаються уповноважені щодо цієї співпраці, зокрема, це Українська автокефальна православна церква; римо-католицька церква в Україні, Всеукраїнський союз об'єднань євангельських християн-баптистів, Духовне управління мусульман України.

У подальшому спостерігається тенденція щодо налагодження міжконфесійної співпраці серед християнських церков. Зокрема, у 2000 р. була утворена

міжконфесійна релігійна організація - Всеукраїнське міжконфесійне релігійне християнське-військове братство. До її складу увійшли уповноважені представники від таких християнських організацій: Української православної церкви Київського патріархату, Української православної церкви Московського патріархату, Української автокефальної православної церкви, Української греко-католицької церкви та римо-католицької церкви в Україні.

Це міжконфесійне об'єднання бере активну участь у законотворчій роботі щодо питань душпастирства у війську, здійснює підготовку кадрів серед священнослужителів вищезазначених християнських церков для проведення душпастирської роботи в Збройних силах України та іншу діяльність.

Одним із результатів співпраці релігійних організацій із державними інституціями в окреслений період стало затвердження Директиви Міністра оборони України від 21 квітня 2006 р. № Д-25 "Про упорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних сил України".

У тексті вказаної директиви визначені форми співпраці військовослужбовців із представниками релігійних організацій у контексті задоволення релігійних потреб, які полягають у такому: "організація у військових частинах (згідно з планом святкового чи вихідного дня) святкування релігійних свят, проведення Богослужінь та інших релігійних обрядів, роз'яснення суті й змісту священних книг, релігійних свят для військовослужбовців та працівників Збройних сил України; організація екскурсій (поза строем) військовослужбовців перед виконанням (або після) навчально-бойових та миротворчих завдань; отримання військовими бібліотеками релігійної літератури від релігійних організацій; публікація в установленому порядку у військових засобах масової інформації привітань і звернень релігійних діячів; організація екскурсій особового складу до місць, що мають духовну та культурно-історичну цінність; проведення бесід на морально-етичні та патріотичні теми; листування з батьками військовослужбовців; перегляд відеофільмів на релігійну та військову тематику; концерти духовної музики, а також інші заходи, що не суперечать чинному законодавству України; у діяльності щодо задоволення релігійних потреб військовослужбовців неухильно дотримуватися толерантного, виваженого ставлення до військовослужбовців, які заявили себе віруючими, з урахуванням їхніх національних і культурних рис" [1].

Другий період (з листопада 2008 р. до сьогодні) можна охарактеризувати, як період більш консолідованої співпраці церков та релігійних організацій із ЗСУ та дієвої співпраці з Міністерством оборони України. Цей період можна відрозділити від листопада 2008 р., коли між Міністерством оборони України й вищеперахованими зацікавленими церквами й релігійними організаціями було підписано "Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України". Цей документ зафіксував чітко визначену позицію зацікавлених сторін у подальшій конструктивній співпраці.

Наступним кроком у 2009 р. у керунок консолідованої співпраці було утворення (вдруге за період незалежності) консультативно-дорадчого органу - Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України. Робота цього консультативно-дорадчого органу є плідною й конструктивною.

Зокрема, спільними зусиллями зацікавлені сторони розробили ряд нормативно-правових актів, які визначають чіткий механізм процесу забезпечення права для військовослужбовців у задоволенні релігійних по-

треб. Це "Концепція душпастирської опіки у Збройних силах України", затверджена Наказом Міністра оборони України від 22 квітня 2011 р., та "Методичні рекомендації органам військового управління щодо залучення священнослужителів тих церков (релігійних організацій), віруючі яких служать у Збройних силах України, до духовного, морально-етичного та військово-патріотичного виховання", затверджених Міністерством оборони України в лютому 2013 р.

Упродовж другого періоду актуалізується питання введень інституту військового капеланства в структуру ЗСУ. Прихильники цієї ідеї наголошують на тому, що існування такої практики у світі (Бельгія, Італія, Канада, Латвія, Норвегія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Словенія, США, Угорщина, Франція, Хорватія, Чехія та ін.) показує дієві результати співпраці армії з релігійними інституціями.

Наприклад, у "Меморандумі про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України" серед іншого визначено мету впровадження інституту військового капеланства. Безпосередньо метою є "забезпечення конституційного права особового складу на свободу совісті та віросповідання, створення здорового психологічного клімату у військових колективах, родинах військовослужбовців, посилення військово-патріотичного виховання, формування засад моральності та духовності, об'єднання зусиль Війська і Церкви в належному формуванні багатого внутрішнього світу захисника Вітчизни та створення позитивної мотивації до військової служби" [5].

На створенні інституту військового капеланства в структурі ЗСУ неодноразово наголошують у своїх зверненнях до керівництва держави консолідовані релігійні організації.

Зазначимо, що представники Міністерства оборони України також підтримують вищезазначену ініціативу церков і релігійних організацій. Наприклад, у груднево-му інтерв'ю 2011 р. старший офіцер відділу роботи з громадськими організаціями та шефських зв'язків Департаменту соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України полковник Руслан Коханчук заявив, що "з метою максимального забезпечення права на свободу віросповідання та укріплення морального духу у війську українській армії необхідний повноцінний інститут капеланства" [10].

Таким чином, потрібно зазначити, що впровадження інституту військового священства залишається одним із актуальних питань у співпраці церков і релігійних організацій з армією.

У контексті вирішення означеного питання було підготовлено законопроект "Про внесення змін до деяких законів України (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах)", який у липні 2013 р. було внесено на розгляд до Верховної Ради України. Цю законотворчу ініціативу було підтримано Радою у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України.

У процесі розгляду вищезазначеного законопроекту в профільному парламентському Комітеті з питань культури і духовності було прийнято рішення щодо відхилення законопроекту у зв'язку із низкою недоліків. На сьогодні урегулювання на законодавчому рівні питання щодо діяльності інституту військового капеланства залишається відкритим.

Вищерозглянуте не вичерпує всіх проблемних питань у контексті співпраці церков і релігійних організацій з армією. Наприклад, одним з актуальних питань залишається комплексний підхід до підготовки кадрів для здійснення душпастирської опіки військовослуж-

бовців. Підкреслимо, що саме діяльність військових капеланів спроможна заповнити вакуум духовної освіти, духовного виховання серед військовослужбовців, оскільки їхня діяльність за умови введення інституту капеланства в ЗСУ на постійній основі буде відбуватися системно в контексті військової підготовки особового складу армії.

Аналізуючи досвід та перспективи інституту військових капеланів в Україні, сучасний український дослідник Ю. Калниш зазначає, що "в Києві започатковано курси для духовних осіб різних конфесій, які працюють у війську. Їх щодня роки організовує Всеукраїнське християнсько-релігійне міжконфесійне військове братство. Там вивчають історію війська, військову психологію тощо. Але на державному рівні далі "благих намірів" в Україні ця справа поки не йде" [3]. Зазначимо, що в Одеській області діє капеланська школа для військових моряків, організована УПАЦ. Курси для майбутніх військових капеланів діють при духовних навчальних закладах УПЦ, УПЦ КП, УГКЦ тощо.

Вивчення громадської думки щодо з'ясування питання відносно доцільності існування в Україні військових капеланів показує, що цю ідею підтримує більшість населення України. Згідно з результатами соціологічних опитувань, проведених у 2003-2004 рр., 2010 р. та 2013 р., позитивні відповіді з приводу існування військового душпастирства в Збройних силах України надали відповідно: 50,9 % [9, с. 25], 52 %, 56 % [8, с. 47; с. 10] респондентів. Можна зазначити, що фіксується тенденція щодо зростання громадської думки відносно підтримки вищезазначеного питання.

Висновки

1. На початку незалежності України нормами чинного законодавства було визначено забезпечення права на релігійну свободу для військовослужбовців. Наприклад, ст. 17 Закону України "Про Збройні сили України", ст. 21 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації", ст. 6 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей". Однак не існувало нормативно-правової бази, яка б передбачала механізм забезпечення військово-релігійного співробітництва.

2. У першій половині 90-х років ХХ ст. серед громадськості розгортається дискусія щодо вироблення необхідного механізму. Дискусійні кола діаметрально розходяться у своїх поглядах. Одна група не підтримує співпрацю церков і релігійних організацій із військовими частинами. Відповідно друга група, підтримуючи зазначену ідею, розділяється на тих, хто відстоює ідею введення інституту капеланства в структуру ЗСУ, та тих, хто говорить про співпрацю на рівні військових частин та представників церков і релігійних організацій.

3. У процесі військово-релігійного співробітництва можна виділити два періоди: з 1992 р. до 2008 р. та з 2008 р. до сьогодні. Упродовж першого періоду відбувається налагодження співпраці церков і релігійних організацій із військовими частинами. На початку першого періоду ця співпраця носила безсистемний характер, а також не було конструктивної міжрелігійної співпраці. Найактивніше співробітництво церков та армії спостерігається в Західному регіоні України, а саме: в штабі Прикарпатського військового округу. Мають місце спроби напрацювання нормативної бази (проект "Правил духовного опікування в Збройних силах України на першому етапі організації капеланської служби") та створення консультативно-дорадчого органу (Міжцерковної ради з питань душпастирської роботи в збройних формуваннях України). У період з 1999 р.

до 2006 р. у внутрішній структурі церков та релігійних об'єднань утворюються організаційні підрозділи для співпраці із силовими структурами. Після 2000 р. спостерігається налагодження міжконфесійної співпраці в цьому питанні, створюється Всеукраїнське міжконфесійне релігійне християнське військове братство. Поступово налагоджуються партнерські відносини між зацікавленими державними й релігійними інституціями.

4. Другий період можна охарактеризувати як період консолідованої співпраці церков та релігійних організацій із ЗСУ та дієвої співпраці із Міністерством оборони України. Створюється консультативно-дорадчий орган - Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України. Міноборони затверджує ряд нормативно-правових актів, у яких чітко визначено механізм військово-релігійного співробітництва ("Концепція душпастирської опіки у Збройних силах України" та "Методичні рекомендації органам військового управління щодо залучення священнослужителів тих церков (релігійних організацій), віруючі яких служать у Збройних силах України, до духовного, морально-етичного та військово-патріотичного виховання").

5. Результатом консолідованого рішення релігійної й військової сторони може бути створення інституту військового капеланства в структурі ЗСУ. У цьому контексті ведеться законотворча робота. Однак внесений законопроект до ВРУ був відхилений у процесі розгляду профільним комітетом Верховної Ради. Нині питання залишається відкритим.

6. Ураховуючи те, що Збройні сили України є специфічним ізольованим суспільним інститутом з усталено-консервативним внутрішнім розпорядком, тут спостерігається певний вакуум духовної освіти. Позитив упровадження інституту військового капеланства в ЗСУ вбачається в тому, що діяльність останнього буде сприяти заповненню цього вакууму та вихованню духовно-моральної особистості військовослужбовця.

Перспективою подальших досліджень може бути розгляд досвіду існування військового капеланства в Польщі для подальшого вивчення його позитивних моментів і впровадження їх в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Директива Міноборони "Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних сил України" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=472%3A1&catid=63%3Ava&Itemid=86&lang=uk.
2. Еленский В. Духовное служение в Вооруженных силах Украины: дискуссии и перспективы / Виктор Еленский // Мир религий [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.religio.ru/relisoc/98.html>.
3. Калниш Ю. Досвід та перспективи інституту військових капеланів в Україні та досвід країн НАТО / Юрій Калниш [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sd.net.ua/2011/12/26/cerkva-armiya-kapelanstvo.html>.
4. Коханчук Р. Роль капеланства у процесі відродження Збройних сил України на початку 90-х років минулого століття / Руслан Коханчук // Військо України. - 2011. - № 8 (134). - С. 20-22.
5. Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.mil.gov.ua/index.php?part=council_pastoral_care&sub=memorandum.
6. Садовяк Д. Церква і військо в Україні: шляхи співпраці / Д. Садовяк [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://hgam.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3141:title3690&catid=261&Itemid=42.
7. Сьомін С. Церква і армія: партнерство чи поглинання? / Сергій Сьомін // Національна безпека і оборона. - 2000. - № 10. - С. 99-104.

8. Україна-2013: державно-конфесійні відносини // Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу "Державно-конфесійні відносини в Україні станом на 2013 рік: рух до партнерства держави і Церкви чи до кризи взаємин?" 22 квітня 2013 р. - К. : [б.в.], 2013. - 76 с.

9. Церква в українському суспільстві. Матеріали соціологічного дослідження / [авторський колектив: В. П. Перебенюк - керівник/редактор та ін.]. - К. : ВІП, 2004. - 52 с.

10. Якою буде модель інституту військового душпастирства в армії? [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://religions.unian.net/ukr/detail/8670>.

Владыченко Лариса,

*кандидат философских наук, докторант философского факультета
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко*

ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ВОЕННОГО СВЯЩЕНСТВА (КАПЕЛЛАНСТВА) В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ

В процессе военно-религиозного сотрудничества между Вооруженными силами Украины (ВСУ) и духовенством выделено два периода: с 1992 по 2008 г. и с 2008 г. до настоящего времени. В первом периоде наблюдается налаживание сотрудничества религиозных институций с армией, после 2000 г. несистемная деятельность церквей и религиозных организаций постепенно приобретает консолидированный характер межконфессионального сотрудничества в данном контексте. Второй период можно охарактеризовать как период консолидированного сотрудничества церквей и религиозных организаций с ВСУ и действенного сотрудничества с Министерством обороны Украины, а также налаживания партнерских отношений между армией и религиозными организациями.

Ключевые слова: пастырство; военное священство; капелланы; Вооруженные силы Украины; военнослужащие; религиозные организации.

Vladychenko Larisa,

*PHD, Taras Shevchenko Kyiv National University
Doctoral student, Philosophy Department*

EXPERIENCE IN INTRODUCTION OF MILITARY PRIESTHOOD (CHAPLAINS) INTO THE ARMED FORCES OF UKRAINE

The aim of the article is to study the implementation process of the military chaplaincy into the Armed Forces of Ukraine during the independence of Ukraine. Researching of the process of implementing the military chaplaincy into the Armed Forces of Ukraine allowed to divide the process of military and religious cooperation into two periods: from 1992 till 2008 and from 2008 to the present. During the first period there had been established cooperation between religious institutions with the army. During the first period there was establishing of cooperation between churches and religious organizations and the military units. In the first half of the first period this cooperation was unsystematic with no constructive inter-religious cooperation. Most active cooperation of churches and the army was in the western region of Ukraine. Gradually sporadic activities of churches and religious organizations had been getting consolidated interfaith character in this context after 2000. The second period is characterized as a period of consolidated collaboration of churches and religious organizations with the Armed Forces of Ukraine and effective cooperation with the Ministry of Defense of Ukraine and partnerships between the army and religious organizations. There had been established an effective advisory body - the Council for the Pastoral Care of the Ministry of Defense of Ukraine. The Ministry of Defense had been approved a number of legal acts which clearly defined the mechanism of military- religious cooperation. The consolidated decision of the religious and military side was the establishing of a military chaplaincy institute in the structure of the Armed Forces of Ukraine. In this context the legislative work is continuing.

Keywords: pastoral care; military priesthood; chaplains; the Armed Forces of Ukraine; the military; religious organizations.

REFERENCES

1. Directive Ministry of Defense «On regulation issues meet the religious needs of the Armed Forces of Ukraine», available at: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=472%3A1&catid=63%3Ava&Itemid=86&lang=uk (ukr).
2. Elenskiy V., Spiritual service in the Armed Forces of Ukraine: Debates and Perspectives, *Mir religii*, available at: <http://www.religio.ru/relisoc/98.html> (rus).
3. Kalnysh Yu. (2011) Experience and Prospects institute of military chaplains in the Ukraine and experience of NATO, available at: <http://sd.net.ua/2011/12/26/cerkva-armiya-kapelanstvo.html> (ukr).
4. Kokhanchuk R. (2011), The role of chaplains in the Armed Forces of Ukraine revival in the early 90s of the last century, *Viisko Ukrainy*, 8 (134), pp. 20-22 (ukr).
5. Memorandum of Cooperation on Pastoral Care of the Armed Forces of Ukraine, available at: http://www.mil.gov.ua/index.php?part=council_pastoral_care&sub=memorandym (ukr).
6. Sadoviak D., The church and the army in Ukraine: Ways of cooperation, available at: http://hram.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3141:title3690&catid=261&Itemid=42 (ukr).

7. Somin S. (2000), The church and the army: partnership or takeover?, *Natsionalna bezpeka i oborona [National Security and Defense]*, 10, pp. 99-104 (ukr).

8. Ukraine 2013: Church-state relations, *Religion and Power in Ukraine: problems of relationships. Informational materials for the Round Table «Church-state relations in Ukraine as of 2013: moving towards partnership between the state and the Church, or to the relationship crisis?» April 22, 2013* (2013), Kyiv, 76 p. (ukr).

9. Perebenesiuk V. P., ed. (2004), Church in Ukrainian society. Sociological research, Kyiv, 52 p (ukr).

10. What will be the model institution of the military chaplaincy in the army?, available at: <http://religions.unian.net/ukr/detail/8670> (ukr).

© Владиченко Лариса

Надійшла до редакції 03.02.2014

УДК 141.32

КАРПЕНКО АНДРІЙ,

*старший викладач кафедри філософії, соціально-політичних і правових наук
Донбаського державного педагогічного університету, м. Слов'янськ*

ЗАБУДЬКО ВІКТОРІЯ,

Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ

ІДЕОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ФІЛОСОФІЇ МАРТИНА ГАЙДЕГ҆РА В КРИТИЦІ ГЕРБЕРТА МАРКУЗЕ

У статті досліджено методологічний зміст ідеологічної критики філософії Мартіна Гайдег҆ра в оцінці Герберта Маркузе. Виявлено моменти наближення Г. Маркузе до екзистенціальної аналітики "Буття та часу" та поступового подолання екзистенціалізму в іманентних горизонтах марксизму. Визначено критичний акцент Г. Маркузе на нейтральному та ідеологічному характері гайдег҆рівської категоріальної парадигми.

Ключові слова: рефлекс; транскрипція; референт; методологія; ідеологія; нейтралізація.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми реконститування української філософської культури передбачає ретельне освоєння досвіду світових філософських традицій щодо розробки конкретних наукових питань. Тільки поступовий і неквапливий діалог з іншими філософськими культурами розкриє горизонт можливостей самоутвердження та ідентифікації української філософії. Тільки ретельне читання конкретних текстів допоможе уникнути передчасних узагальнень та категоричних висновків, які так часто перешкоджають еволюції критичного мислення. Спираючись на ці засновки, ми акцентуємо на проблемі засвоєння філософії Мартіна Гайдег҆ра в умовах пострадянської дійсності взагалі та українського філософського процесу зокрема. Наразі вітчизняна історико-філософська наука переживає складний період перенормування власної наукової основи, який супроводжується гострою методологічною кризою.

Одним зі способів подолання методологічної еклетики сучасної історії філософії є критична оцінка світового досвіду щодо рецепції та інтерпретації дискурсу Гайдег҆рової філософії світовою філософською спільнотою. У цій розвідці ми звертаємося до експертизи змісту та методології ідеологічної критики філософування Мартіна Гайдег҆ра, репрезентованої в працях Герберта Маркузе.

Аналіз основних досліджень і публікацій з проблеми. У пострадянській науці рецепція Гайдег҆рової філософії визначена домінуванням "рефлексу іма-

нентної герменевтики", який реалізується в парадигмі історіографічних транскрипцій: екзистенціалістській, онтологічній, міфопоетичній тощо. У російськомовній та україномовній літературі з питань "гайдег҆рознавства" немає праць, тематично орієнтованих на виявлення ідеологічної "тіні" філософування М. Гайдег҆ра. Світова ж філософська спільнота, навпаки, чи не кожної декади генерує певний дискурсивний масив, референтом якого знову й знову постає "Гайдег҆рова контрверза" - факт політичної ангажованості Мартіна Гайдег҆ра; факт, який прямо пов'язує одну з найвеличніших філософій минулого століття з найжахливішим політичним режимом в історії людства; факт, який докорінно проблематизує відношення між філософією та політикою; факт, наявність якого є випробуванням для історико-філософської думки. Повторне повернення проблеми та участь у дискусіях провідних мислителів свого часу свідчать про релевантність топіки щодо виявлення логіки еволюції історико-філософської рефлексії в загальному філософському процесі.

У попередніх працях нами було досліджено варіації ідеологічного рефлексу історіографії філософування М. Гайдег҆ра, втілені в транскрипціях "соціологів знань" П. Бурдьє і Р. Коллінза та "біографів" Г. Отта і В. Фаріаса. У цій розвідці дослідження сфокусоване на ідеологічній критиці Гайдег҆рової філософії з боку Герберта Маркузе.

Мета дослідження - виявити методологічний зміст ідеологічного рефлексу філософування Мартіна Гайдег҆ра в оцінці Герберта Маркузе.